

”Bud-kaller”

Den som minns Södra Bodarna från början av seklet, fäster sig gärna vid de olika personligheterna — de flesta var strängt taget original. Om vi börjar söderifrån, så hade vi först Bud Mats Larsson, han som i dagligt tal kallades ”Kommunaln”, men varför han fått detta namn är obekant, möjligen kan han ha haft något förtroendeuppdrag inom det kommunala. Han var en duktig jordbrukare och hade det relativt bra ställt. Han var den ende i byn, som hade en mera modern stuga: kök, kammare, sal, patentspis i köket och kakelugnar i de andra rummen. I köket brukade han ligga i en gustaviansk säng och läsa högt ur ”Dalpilen”, en bland de få tidningar som fanns i byn. Han kommenterade därvid innehållet på sitt personliga vis. Vi unga pojkar hade roligt åt denna högläsning och härmade honom gärna.

Nästan granne med honom bodde Stunis Mas, liten till växten. Han var en av de så kallade ”kungshästarna”, som hade varit med och dragit kungskistan eller Karl XIV Johans sarkofag från Älvdalen till Gävle år 1856. Han var ganska tystlåten men kunde vara spydig i mun. Rodde gärna med båt från båtplatsen söder om Bodarna och öster om Sollerön till Mora (ca 2 mil), fast ångbåtsbiljetten kostade bara 25 öre tur och retur.

Granne med honom var Kals Anders, och han hade flyttat till Bodarna efter storskiftet från en av Markusgårdarna i Gruddbo, vilken gård i vardagslag också kallades Kals-gården. Vid ett husförhör ville han, att prästen Lars Dalin skulle skriva honom för Kals Anders Andersson, vilket föranledde Dalin att fråga varför. Svaret kom kort och gott: ”Å finns so mytji ana ’Markusskrap’ så!” Typiskt för Kals Anders, redan då ville han hävda sig och skilja sig från ”skräpet”.

Det fanns för övrigt tre generationer i denna gård med namnet Kals Anders, och samtliga var spelmän. Den nu nämnda Kals Anders var född 1851 och hade genom arbete och sparsamhet skapat sig en relativt god ekonomi. Besparingarna satte han metodiskt in på banken. En dag besökte han bankkontoret i Mora, drog av sig de tjocka yllevantarna, stack fram handen till kamreren med orden: ”Goddag! Känns dunt vi mi ä? I jätter Kals Anders i, å e frå Soldn. I a mytji pängger å isum bantjim i”. Men då sken ju kamreren upp och var med på noterna. — Antalet gårdar vid storskiftet torde ha varit 15. På 1890-talet flyttade en del familjer ut, bl a Krånglars-gården, ättlingar efter kyrksnickaren Krång Lars Ersson, som vid kyrkbyggnaden på 1780-talet stod för finsnickringen i kyrkan. Gården var den förmögaste i byn. Fastigheten såldes till Korsnäsbolaget, som vid denna tid drev stort jordbruk på Sollerön och för den delen uppförde en stor ladugård på denna gård och en uppe vid kyrkbacken.

På byns höjd låg en gård, som kallades Frugården. Den hade förr kallats Knuts- eller Sven-gården. Bakgrunden till "frunamnet" var kärlek och en familjetragedi, som gott kunde ha hänt i vår tid. Här bodde en vacker "gos-kulla", som skrev sig Knuts Karin Matsdotter och var född 1844. Uppe på militärbostället Haraldsarvet bodde då fanjunkaren Fredrik von Knorring, som förälskade sig i den vackra Karin, och år 1863 hölls bröllop uppe i "Herrgården" på Haraldsarvet. Senare uppförde han en "byggning", som den kallades, i Bodarna, och de bosatte sig där. Denna byggning brann ner, och det vill synas som om kärleken också "brunnit ner". Han flyttade nämligen tillbaka till Fanjunkaregården på Haraldsarvet, medan hon synes ha stannat i Bodarna. Hon utvandrade till Amerika år 1891. En förklaring till namnet Frugården kan vara, att då Karin gifte sig med fanjunkare Knorring blev hon "fru", vilket ej var någon vanlig benämning bland allmogen.

Den sista av gårdarna mot norr kallas för Måsull-gården, och här bodde Mås Olof Jönsson, som i dagligt tal kallades Markus Ull efter Markus-gården i norra Bodarna, där han kom ifrån. Man kan utan vidare säga att han blev så gott som opåverkad av den nya tiden med dess revolutionerande utveckling på gott och ont. Han levde praktiskt taget kvar i sin primitiva livsföring med så gott som ren naturhushållning. På väggen hängde minst två bössor: lodbössan, som han nästan gjort själv, och hagelbössan. Den senare tog han ner så snart det kommit litet nysnö eller spårnö för att se efter om någon hare rört på sig. Jorden brukade han väl, och han var en skicklig yrkesman, smidde, slöjdade, gjorde båtar. I fåbodarna eller på fastlandet trivdes han väl, och här var det större jaktmarker med även storvilt. Underförstått att, liksom en spjuver skaldade om en annan jägare "Jakttid är för Lasse strunt, för han jagar året runt". Markus Ull var en stor berättare, och att sitta vid den öppna brasan en kväll och höra honom berätta var en stor upplevelse. Han var otvivelaktigt den sista representanten av en helt och hållet svunnen tid.

Men en by från denna tid skulle vara fattig, om den inte haft något troll. För bara omkr 100 år sedan var troll och trolldom, rondan och andra naturväsen i skogarna och fåbodarna en realitet, som man räknade med. Bodarna bestod av två bygrupper, norra och södra. Mellan dessa ligger särskilt på östra sidan om byvägen en stor uppodlad myr med många ängslador — såsom det var förr. Ungefär mitt emellan de båda bygrupperna låg därjämte på västra sidan alldeles intill vägen ett vattenräsk. Man hade tagit upp lera där, varvid det uppstått en vattensamling, där grodorna på våren "lekte", så det hördes långa vägar. Särskilt mörka höstnätter, då gatubelysning var ett okänt begrepp i dessa bygder, kändes det kusligt att gå här, där man både sett och hört mystiska ting.

Litet norr om detta "lerdike" stod en gammal ängslada intill vägen, ofta tom och med dörren öppen och gnisslande på gångjärnen. Här hade man av gammalt hört "utkastningar" kvida, men något senare kom en mystisk kvinna in i bilden. Hon analyserades som en "fru", slimsklädd, mörkgrön dräkt, kolsvart hår. Och varför var hon just här? Måhända för att få sällskap med någon yngling, som var på hemväg en lördagsnatt. Men alla drog sig förskräckt undan, eller också försvann hon bortöver myren, över det djupa avloppsdiket utan att sänka sig — flög över! Senare fick bygden elektriskt ljus, och då flyttade troligen den kärlekskranka "lerdikensfru" in till storstaden.

Bodarna är i dag en vacker välbyggd by, men även här har jordbruket och den gamla livsföringen blivit så gott som undanträngd av den moderna tiden. Inom byn fanns förr praktiskt taget de bästa jordbruken inom socknen, men nu har denna näring kommit på avskrivning. Glädjande nog har man dock en betydande ungdjursuppfödning, som man hoppas skall utökas betydligt. Byborna arbetar nu inom olika yrken och på skilda platser. Företagsamheten borde nog även här ha varit större, men så länge det finns relativt bra betalt arbete skapas inga företag.

Södra Bodarna är i dag en fridsam plats. På Knuts Mats Matssons vackra gårdstomt — Frugården — finns nu endast några grundstenar kvar. Inga glada skratt eller kärleksmöten — ej heller några slitningar. Den vackra Karin och den adlige Fredrik har gått till minnenas värld.

Johan Svensson